

Amakudari złotym spadochronem dla urzędników

Powszechna migracja urzędników opuszczających urząd, by zatrudnić się na eksponowanych stanowiskach w sektorze prywatnym, znana jest w Japonii jako amakudari, czyli zstąpienie z niebios. Zwyczajowo przejście na nową posadę odbywa się 1 października.

Od dziesięcioleci mądre głowy w Kraju Wiśni debatowały nad negatywnym skutkiem tej praktyki, nazywanej przez niektórych praktyków również „złotym spadochronem”.

Amakudari jest ponownym zatrudnieniem wysokiego rangą urzędników państwowych na kluczowych posadach w różnych sektorach japońskiej gospodarki, po tym, jak przejdą oni na emeryturę po służbie w administracji centralnej. Przejście do sektora prywatnego nosi nazwę amakudari, do przedsiębiorstw państwowych – yokosuberi, a do świata politycznego – seikai tensin.

Amakudari jest wyjątkową instytucją. Niektórzy autorzy uważają ten zwyczaj za spontaniczny i nieformalny przepływ urzędników, gdzie każdy z nich osobno kieruje się własnymi motywami i preferencjami. Druga grupa ekspertów traktuje amakudari jako system głęboko wpisujący się w japońską biurokrację.

Dosłowne znaczenie słowa - zstąpienie z niebios - odzwierciedla symbole kulturowe uświęconego życia. Przed drugą wojną światową urzędnicy państwowi podlegali bezpośrednio cesarzowi, który był uważany za boga. Traktowano ich jako służących w niebie, poprzez ich dostojną i uświęconą pracę dla dobra narodu. Tracili jednak ten status po przejściu na emeryturę i zatrudnieniu w świeckim, materialistycznym świecie.

Amakudari nie ma jasnego początku jako konkretne wydarzenie. Ślady tego zwyczaju można znaleźć w erze Meiji (1868-1912). Roan Uchida (1868-1929), pisarz i socjolog użył czasownika „amakudaru” (rzeczownik – „amakudari”) w swojej książce „Shakai hyakumenso” – „Społeczeństwo kalejdoskopu”, opublikowanej w 1902 roku. Jeszcze w na początku XX wieku amakudari nie było

powszechne, chociaż zaczęto wyróżniać dwie odmiany zstąpienia z ministerstw ekonomicznych i społecznych – amakudari i seikai tensin. Po pierwszej wojnie światowej urzędnicy z ministerstw gospodarczych tj. finansów, rolnictwa i przemysłu spisywali kontrakty z przedstawicielami świata biznesu. Pracujący w ministerstwach spraw wewnętrznych, pracy, czy zdrowia wstępowali w szeregi partii politycznych. Ciągłe jednak ten odsetek nie był duży. Praktyka ta stała się zinstytucjonalizowana dopiero po drugiej wojnie światowej. Znacząca dla jej rozwoju była ustawa o powszechnej mobilizacji z 1941 roku. Sekretariaty ministrów zajmowały się planowaniem amakudari dla urzędników zmuszonych odejść z pracy zaraz po ukończeniu przez nich 50. roku życia, a ponieważ pojawił się konflikt między zasadą dożywotniego sprawowania urzędu i zasadą starszeństwa – amakudari wydawało się dobrym rozwiązaniem.

W 2007 roku, po serii skandali korupcyjnych, wprowadzono przepisy nakazujące ministrom powolne wycofywanie się z pomagania urzędnikom w znalezieniu nowej posady. Zamiast tego miało powstać centrum pracy, stworzone po to, by przejąć rolę agencji i ministerstw w szukaniu pracy urzędniczym emerytom. Niemniej wytyczne są bardzo często łamane. W październiku 2006 roku okazało się, że 339 spółki państwowe złamały nowe reguły dotyczące amakudari.

Zawsze, gdy zbliża się pierwszy dzień października, przez fora internetowe w Japonii przetacza się burza, a internauci pomstują na tę praktykę. Oburzenie budzi fakt, że niedawni urzędnicy mogą współpracować z byłymi kolegami z pracy, by zapewnić swojej nowej firmie rządowy kontrakt, uniknąć kontroli, czy otrzymać łagodniejsze traktowanie ze strony urzędu.

Skuteczne reformy administracji są niemal niemożliwe do przeprowadzenia z uwagi na to, że sprytni urzędnicy hamują wprowadzenie mechanizmów, które ograniczyły ich dobrobyt.

Źródło: opracowano na podstawie: Amakudari: the hidden fabric of Japan's economy , aut. Richard A. Colignon, Chikako Usui Cornell University Press 2003